

## THE CHILD INSTITUTIONAL ABUSE: CURRENT KNOWLEDGE AND PRACTICES

Romanian Report, Legal Framework

BABES-BOLYAI UNIVERSITY, CLUJ-NAPOCA

Autor: Dora Călian, Jurist

1. *Descrierea Legislației, a politicilor, procedurilor și serviciilor implicate în separarea copilului din familie.  
(Description of Legislation, policies, procedures and services involved in the removal of children from home*

### LEGISLAȚIE ȘI POLITICI

În România, protecția copilului face în prezent obiectul Legii 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului - republicată ]n 2014 si 2015, o lege pliată pe Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, ratificată de România prin Legea nr. 18/1990. Pe lângă Convenția asupra Drepturilor Copilului, sistemul legislativ al protecției copilului în România este completat și de către Convenția de la Lanzarote pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, convenție care a fost ratificata de către România prin Legea nr. 252/2010. Acestea sunt principalele repere legislative, completate de prevederi cuprinse în Codul Civil, adoptat prin Legea nr. 287/2009 - Republicată și în alte acte normative interne la care vom face referire în cele ce urmează. Codul Penal nu reglementează drepturile copilului, doar infractiunile in general, de aceea nu l-as indica aici in mod expres. Iar Codul de procedura civila stabileste regulile generale de solutionare a proceselor civile, nu drepturile copilului. Aici spun ca ar trebui sa ne referim strict la legile speciale c are reglementează drepturile copilului, in Codul civil sunt consacrate expres drepturile, de aceea l-am inclus aici.

Legea stipulează dreptul copilului să crească alături de părinții săi, acest drept al copilului fiind consacrat expres pentru prima oară în legislația românească, prin art. 35 alin. (1) din Legea 272/2004. Dreptul copilului de a crește în mod efectiv alături de părinți are corespondent în obligația corelativă a părinților de a-l crește, obligație impusă prin art. 36 alin. (1) din Lege 272/2004. În subsidiar, **responsabilitatea creșterii copilului** revine colectivității locale din care fac parte copilul și familia sa, autoritățile administrației publice locale având

obligația de a sprijini părinții în realizarea obligațiilor ce le revin cu privire la copil. Astfel, intervenția statului este complementară, statul asigură protecția copilului și garantează respectarea tuturor drepturilor sale prin activitatea specifică realizată de instituțiile statului și de autoritățile publice cu atribuții în acest domeniu. În această viziune, copilul nu poate fi separat de părinții săi sau de unul dintre ei, împotriva voinței acestora, cu excepția cazurilor expres și limitativ prevăzute de lege, sub rezerva revizuirii judiciare și numai dacă acest lucru este impus de interesul superior al copilului.

Lege 272/2004 prin art. 39 stabilește că serviciul public de asistență socială are obligația de a lua toate măsurile necesare pentru **depistarea precoce a situațiilor de risc** care pot determina separarea copilului de părinții săi, precum și pentru prevenirea comportamentelor abuzive ale părinților și a violenței în familie. Orice separare a copilului de părinții săi, precum și orice limitare a exercițiului drepturilor părintești trebuie să fie precedate de acordarea sistematică a serviciilor și prestațiilor prevăzute de lege, cu accent deosebit pe informarea corespunzătoare a părinților, consilierea acestora, terapie sau mediere, acordate în baza unui plan de servicii. Tot această lege obligă prin art. 2 ca, principiul interesului superior al copilului să prevaleze în toate demersurile și deciziile care privesc copilul, întreprinse de autoritățile publice și de organismele private autorizate, precum și în cauzele soluționate de instanțele judecătorești, inclusiv în caz de separare a copilului de părinții săi. În determinarea interesului superior al copilului se au în vedere cel puțin următoarele: nevoile de dezvoltare fizică, psihologică, de educație și sănătate, de securitate și stabilitate și apartenență la o familie; opinia copilului, în funcție de vârsta și gradul de maturitate; istoricul copilului, având în vedere, în mod special, situațiile de abuz, neglijare, exploatare sau orice altă formă de violență asupra copilului, precum și potențialele situații de risc care pot interveni în viitor; persoanelor care urmează să se ocupe de creșterea și îngrijirea copilului de a răspunde nevoilor concrete ale acestuia; menținerea relațiilor personale cu persoanele față de care copilul a dezvoltat relații de atașament.

Prin urmare, dacă există motive temeinice de a suspecta că viața și securitatea copilului sunt primejduite în familie, reprezentanții serviciului public de asistență socială ori, după caz, ai direcției generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul sectoarelor municipiului București au **dreptul să viziteze copiii** la locuința lor și să se informeze despre felul în care aceștia sunt îngrijiți, despre sănătatea și dezvoltarea lor fizică, educarea, învățătura și pregătirea lor profesională, acordând, la nevoie, îndrumările necesare. Dacă, în urma vizitelor efectuate, se constată că dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială a copilului este primejduită, serviciul public de asistență socială este **obligată să sesizeze de îndată direcția generală de asistență socială și protecția copilului** (denumită în continuare D.G.A.S.P.C.) în vederea luării măsurilor prevăzute de lege,

copilul având dreptul la **protecție alternativă** în caz contrar, fapta constituind abatere disciplinară gravă iar, angajatul/angajații răspunzători, urmează să fie sancționați potrivit regulilor stipulate de Codul Muncii. Totodată, art. 41 din Legea 272/2004 stabilește că, D.G.A.S.P.C. este obligată să sesizeze instanța judecătorească în situația în care consideră că sunt întrunite condițiile prevăzute de lege pentru decăderea, totală sau parțială, a părinților ori a unuia dintre ei din exercițiul drepturilor părintești, în caz contrar, fapta constituind de asemenea abatere disciplinară. Protecția alternativă acordată de stat copilului include instituirea tutelei, adopția și măsurile de protecție specială constând în plasament, plasamentul în regim de urgență și supravegherea specializată. Ca trăsătură comună, în alegerea uneia dintre aceste soluții autoritatea competentă va ține seama în mod corespunzător de necesitatea asigurării unei anumite continuități în educarea copilului, precum și de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică. În cele ce urmează, ne vom concentra asupra măsurilor de protecție specială constând în măsura plasamentului și a plasamentului în regim de urgență, acestea fiind situațiile în urma cărora copilul urmează să locuiască într-o instituție de protecție și are ca situație premisă separarea de familie.

În ceea ce privește separația copilului de familia sa prin **instituirea măsurii plasamentului** față de copil, aceasta se dispune în cazul în care părinții sunt decăzuți din exercițiul drepturilor părintești sau li s-a aplicat pedeapsa interzicerii drepturilor părintești, sau sunt puși sub interdicție. Măsura plasamentului se stabilește de către instanța judecătorească, la cererea D.G.A.S.P.C.. Măsura se poate lua și față de copilul abuzat sau neglijat și a copilului găsit sau copilul părăsit în unități sanitare, doar dacă se impune înlocuirea plasamentului în regim de urgență dispusă inițial. În această situație, măsura se stabilește de către instanța judecătorească, la cererea D.G.A.S.P.C.. Plasamentul copilului are caracter temporar, iar măsura poate fi dispusă, după caz, la: o persoană sau familie; un asistent maternal; un serviciu de tip rezidențial. Plasamentul copilului care nu a împlinit vârsta de 3 ani poate fi dispus numai la familia extinsă, substitutivă sau la asistent maternal, plasamentul acestuia într-un serviciu de tip rezidențial fiind interzis. Prin excepție, se poate stabili plasamentul într-un serviciu de tip rezidențial al copilului mai mic de 3 ani, în situația în care acesta prezintă handicapuri grave, cu dependență de îngrijiri în servicii de tip rezidențial specializate.

În ceea ce privește separarea copilului de familia sa prin **instituirea măsurii plasamentului de urgență** față de copil, aceasta se dispune în cazul în care copilul este abuzat, neglijat sau supus oricărei forme de violență în familie, găsit sau părăsit în unități sanitare, precum și în cazul copilului al cărui unic ocrotitor legal sau ambii au fost reținuți, arestați, internați sau în situația în care, din orice alt motiv, aceștia nu-și pot exercita drepturile și obligațiile părintești cu privire la copil. Pentru primele două situații, măsura plasamentului în regim de urgență

se stabilește de către directorul D.G.A.S.P.C. din unitatea administrativ-teritorială în care se găsește copilul, dacă nu se întâmpină opoziție din partea reprezentanților persoanelor juridice, precum și a persoanelor fizice care au în îngrijire sau asigură protecția copilului respectiv. Pentru copilul aflat în ultima situație menționată, măsura plasamentului în regim de urgență se stabilește tot de către directorul D.G.A.S.P.C.. La fel ca și în cazul instituirii măsurii plasamentului, măsura plasamentului în regim de urgență are caracter temporar și poate fi dispusă, după caz, la: o persoană sau familie; un asistent maternal; un serviciu de tip rezidențial. Excepțiile cu privire la plasamentul copilului care nu a împlinit vârsta de 3 ani sunt aceleași ca și în cazul plasamentului.

Ca **notă comună**, cauzele privind stabilirea măsurilor de protecție specială sunt de competența tribunalului de la domiciliul copilului. Dacă domiciliul copilului nu este cunoscut, competența revine tribunalului în a cărui circumscripție teritorială a fost găsit copilul. Cauzele se soluționează în regim de urgență, cu citarea reprezentantului legal al copilului, a D.G.A.S.P.C. și cu participarea obligatorie a procurorului. Termenele de judecată nu pot fi mai mari de 10 zile. Părțile sunt legal citate dacă citația le-a fost înmănată cel puțin cu o zi înaintea judecării. Ordonanța președințială de plasare a copilului în regim de urgență la o persoană, familie, la un asistent maternal sau într-un serviciu de tip rezidențial, este dată în aceeași zi, instanța pronunțându-se asupra măsurii solicitate pe baza cererii și actelor depuse, fără concluziile părților.

De asemenea, împrejurările care au stat la baza stabilirii măsurilor de protecție specială, dispuse de comisia pentru protecția copilului sau de instanța judecătorească, trebuie verificate trimestrial de către D.G.A.S.P.C., în acest sens întocmindu-se rapoarte privitoare la evoluția dezvoltării fizice, mentale, spirituale, morale sau sociale a copilului și a modului în care acesta este îngrijit. În cazul în care împrejurările prevăzute s-au modificat, D.G.A.S.P.C. este obligată să sesizeze de îndată comisia pentru protecția copilului sau, după caz, instanța judecătorească, în vederea modificării sau, după caz, a încetării măsurii. Dreptul de sesizare prevăzut îl au, de asemenea, părinții sau alt reprezentant legal al copilului, precum și copilul.

La **încetarea măsurilor de protecție specială** prin reintegrarea copilului în familia sa, serviciul public de asistență socială organizat la nivelul municipiilor și orașelor, persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul de specialitate al primarului, precum și D.G.A.S.P.C., în cazul sectoarelor municipiului București - de la domiciliul sau, după caz, de la reședința părinților, au obligația de a urmări evoluția dezvoltării copilului, precum și modul în care părinții își exercită drepturile și își îndeplinesc obligațiile cu privire la copil iar, în acest sens, acestea întocmesc rapoarte lunare pe o perioadă de minimum 6 luni. Nerespectarea acestei obligații constituie contravenție și se sancționează cu amendă.

Copilul beneficiază de protecție specială până la dobândirea capacității depline de exercițiu. În acest sens, art. 55 din Legea 272/2004 stabilește că, la cererea tânărului, exprimată după dobândirea capacității depline de exercițiu, dacă își continuă studiile o singură dată în fiecare formă de învățământ de zi, protecția specială se acordă, în condițiile legii, pe toată durata continuării studiilor, dar fără a se depăși vârsta de 26 de ani. Tânărul care a dobândit capacitate deplină de exercițiu și a beneficiat de o măsură de protecție specială, dar care nu își continuă studiile și nu are posibilitatea revenirii în propria familie, fiind confruntat cu riscul excluderii sociale, beneficiază, la cerere, pe o perioadă de până la 2 ani, de protecție specială, în scopul facilitării integrării sale sociale. Acest drept se pierde în cazul în care se face dovada că tânărului i s-au oferit un loc de muncă și/sau locuință cel puțin de două ori, iar acesta le-a refuzat ori le-a pierdut din motive imputabile lui.

O descriere a reglementărilor privind protecția copilului se poate găsi pe site-ul Autorității naționale de Protecție a Copilului și Adopție, [www.copii.ro](http://www.copii.ro)<sup>1</sup>

*2. Descrierea legislației, a politicilor, a procedurilor privind obligativitatea raportării situațiilor de abuz și neglijare, precum și a traficului și violenței de către diverși profesioniști. Rolul victimelor în procesele judiciare. (Description of Legislation, policies, procedures and mandates for reporting CAN cases in different professional fields. The roles of the victims in the judicial procedures)*

Unul dintre drepturile fundamentale ale copilului față de care s-a dispus o măsură de protecție specială, consacrat prin Legea 272/2004 este acela de a fi protejat împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului, răpirii, violenței, pornografiei prin internet, precum și a oricăror forme de violență, indiferent de mediul în care acesta se află, respectiv atât în instituții de protecție, cât și în instituții de învățământ, medicale, medii de cercetare a infracțiunilor, internet, mass-media, medii sportive, comunitate etc. Sesizarea încălcării drepturilor copilului față de care s-a dispus o măsură de protecție specială către organele competente, se poate realiza atât de copilul în cauză, cât și de orice persoană fizică sau juridică care are cunoștință de încălcare, iar personalul angajat al instituției de ocrotire are o obligație clar impusă în acest sens.

În ceea ce privește **dreptul copilului în cauză de a sesiza încălcările**, în primul rând, aceasta are **dreptul de a se adresa către D.G.A.S.P.C.** din județul/sectorul de domiciliu pentru a lua măsurile corespunzătoare, art. 34 din

---

<sup>1</sup> A description of the child protection system can be seen at: <http://www.copii.ro/activity/child-protection-system/overview/?lang=en> Vizualizat în data de 02.10.2017, ora 13:00

Legea 272/2004 recunoscându-i copilului dreptul de petiționare. În acest sens, copilul are dreptul să depună singur plângeri referitoare la încălcarea drepturilor sale fundamentale, adică personal, nu prin reprezentant legal și fără să fie necesară asistarea sa de un reprezentant legal și fără nici o referire cu privire la condiția discernământului. Copilul are dreptul de a solicita autorității competente de a-l proteja împotriva oricăror forme de violență, inclusiv violență sexuală, vătămare sau de abuz fizic sau mental, de rele tratamente sau de exploatare, de abandon sau neglijență, art. 89 alin. (2) din Legea 272/2004 reglementând expres acest drept.

În contextul protecției copilului împotriva abuzului sau neglijenței, pentru semnalarea cazurilor de încălcare a drepturilor copilului, la nivelul fiecărei D.G.A.S.P.C. există **telefonul copilului**, a cărui misiune este să primească semnalările, să asigure consilierea telefonică în aceste situații și să intervină prompt în cazurile urgente prin intermediul unei echipe mobile. Standardele minime obligatorii pentru telefonul copilului au fost aprobate prin Ordinul nr. 177 din 16 decembrie 2003 emis de secretarul de stat al Autorității Naționale pentru Protecția Copilului și Adopție.

În vederea asigurării respectării drepturilor mai sus menționate, D.G.A.S.P.C., odată ce primește sesizarea, este obligată să verifice și să soluționeze toate sesizările privind posibilele cazuri de abuz, neglijare, exploatare și orice formă de violență asupra copilului, inclusiv prin verificări în sediile instituțiilor de ocrotire care asigură protecția unui copil, nerespectarea obligației constituind contravenție care se sancționează cu amendă. Pentru efectuarea acestor verificări, organele de poliție au obligația să sprijine reprezentanții D.G.A.S.P.C.. Reprezentanții instituțiilor de ocrotire care asigură protecția unui copil sunt obligați să colaboreze cu reprezentanții D.G.A.S.P.C. și să ofere toate informațiile necesare pentru soluționarea sesizărilor, obligație impusă expres prin art. 100 alin. 1 din Legea 272/2004.

În situația în care, în urma verificărilor efectuate, reprezentanții D.G.A.S.P.C. stabilesc că există motive temeinice care să susțină existența unei situații de pericol iminent pentru copil, datorată abuzului și neglijării și nu întâmpină opoziție din partea reprezentanților persoanelor juridice, precum și a persoanelor fizice care au în îngrijire sau asigură protecția copilului respectiv, directorul D.G.A.S.P.C. instituie măsura plasamentului în regim de urgență. Dacă întâmpină opoziție din partea persoanelor anterior menționate, iar reprezentanții D.G.A.S.P.C. stabilesc că există motive temeinice care să susțină existența unei situații de pericol iminent pentru copil, datorată abuzului, aceștia sesizează instanța judecătorească, solicitând emiterea unei ordonanțe președințiale de plasare a copilului în regim de urgență la o persoană, la o familie, la un asistent maternal sau într-un serviciu de tip rezidențial, licențiat în condițiile legii.

În cadrul acestei proceduri privind emiterea unei ordonanțe președințiale, art. 101 din Legea 272/2004 stabilește că se poate administra, din oficiu, ca probă, declarația scrisă a copilului referitoare la abuzul, neglijarea, exploatarea și orice formă de violență asupra copilului la care a fost supus. Declarația copilului poate fi înregistrată, potrivit legii, prin mijloace tehnice audio-video. Înregistrările se realizează în mod obligatoriu cu asistența unui psiholog, iar acordul copilului este obligatoriu pentru realizarea înregistrării declarației sale. Dacă apreciază necesar, judecătorul îl poate chema pe copil în fața lui, pentru a-l audia. Audierea are loc numai în camera de consiliu, nu în ședință publică, în prezența unui psiholog și numai după o prealabilă pregătire a copilului în acest sens. Ținând seama de împrejurările procesului, art. 226 din Codul de procedură civilă aprobat prin Legea nr. 134/2010 - Republicată, Cod prin care se stabilesc regulile de drept comun privind procedura de judecare a proceselor, judecătorul hotărăște dacă tutorele sau alte persoane vor fi de față la ascultarea copilului. Audierea descrisă aici este valabilă doar în cadrul procedurii de emitere a ordonantei președințiale, când Direcția (DGASPC) sesizează abuzuri și ia măsuri și nu se aplică în celelalte situații descrise mai jos.

**Copilul are dreptul de a sesiza abuzurile** săvârșite față de el, inclusiv **serviciului rezidențial de îngrijire care îl găzduiește**. În cuprinsul **Standardelor minime obligatorii privind serviciile pentru protecția copilului de tip rezidențial aprobate prin Ordinul nr. 21 din 26 februarie 2004**, la subcapitolul 5 destinat pentru „Reclamații și protecție împotriva abuzurilor” se prevede expres că, furnizorul de servicii și serviciul pentru protecția copilului de tip rezidențial își organizează un sistem de primire, înregistrare și soluționare a sesizărilor și reclamațiilor cu privire la serviciile oferite sau pentru care se facilitează accesul. Sesizările și reclamațiile sunt soluționate cu promptitudine și seriozitate, iar persoana în cauză este informată de progresul realizat pentru soluționare în mod periodic și primește răspunsul, în scris, în maxim 30 de zile calendaristice. Totodată, se menționează expres încurajarea și sprijinirea copiilor să sesizeze orice formă de abuz din partea personalului, a altor copii din Serviciul Rezidențial sau a unor persoane din afara serviciului și Serviciul ține evidența tuturor cazurilor de intimidare, discriminare, abuz, neglijare, exploatare, tratament inuman sau degradant în registrul de sesizări și reclamații.

În continuare, legislația în vigoare prevede **dreptul copilului de a se adresa organelor penale**, respectiv organelor de poliție și parchetului, pentru situațiile în care este victima săvârșirii unei infracțiuni. Pentru anumite infracțiuni, precum cea de lovire sau alte violențe, vătămare corporală din culpă, etc., copilul trebuie să formuleze o plângere prealabilă care trebuie introdusă în termen de 3 luni de la data când reprezentantul său legal a aflat despre săvârșirea faptei. **În cazul în care făptuitorul este reprezentantul legal al copilului, termenul de**

**3 luni curge de la data numirii unui nou reprezentant legal și legea prevede că acțiunea penală se poate pune în mișcare și din oficiu.**

Spre deosebire de plângerile adresate D.G.A.S.P.C., în cazul plângerilor penale, pentru copilul lipsit de capacitatea de exercițiu (având vârsta mai mică de 14 ani), atât plângerea, cât și plângerea prealabilă, se face de reprezentantul său legal. Copilul cu capacitate de exercițiu restrânsă (având vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani), poate face plângere cu încuviințarea reprezentantului legal. Retragerea plângerii și a plângerii prelabile, precum și împăcarea (dacă regimul juridic al infracțiunii o permite), se fac tot de reprezentantul legal, pentru copilul lipsit de capacitate de exercițiu, respectiv cu încuviințarea reprezentantului legal, pentru copilul cu capacitate de exercițiu restrânsă. Totodată, în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prelabile, dar acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu în condițiile legii, retragerea plângerii produce efecte numai dacă este însușită de procuror, indiferent de poziția reprezentantului legal sau a copilului. Când faptuitorul este reprezentantul copilului, dacă organele penale afla pe orice cale ca este abuzat copilul de reprezentant (poate afla de la un îngrijitor, de la un alt copil, vede o înregistrare, etc), poate sa deschida dosarul penal chiar daca nu este formulata plangere prelabila de catre reprezentant. Aceasta deoarece, viziunea organelor penale e ca, avand in vedere ca persoana vinovata e chiar reprezentantul legal, este clar ca aceasta nu va depune plangere penala impotriva sa si atunci trebuie ei sa se sesizeze.

Nerespectarea drepturilor copilului față de care s-a dispus o măsură de protecție specială, respectiv sesizarea încălcării acestora, se poate realiza și de **orice persoană fizică sau juridică, inclusiv de personalul** care are cunoștință de încălcare. În Metodologia-cadru din 19 ianuarie 2011 privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie se menționează expres că, poate sesiza situațiile de violență asupra copilului, orice persoană care intră în contact cu copilul, în mediul familial, comunitar sau profesional, această persoană putând fi un membru al familiei, o rudă, un vecin sau un alt cunoscut al familiei, un martor, dar și profesioniști cu profiluri diferite, cum ar fi: personal medico-sanitar, psihologi, psihoterapeuți, cadre didactice, polițiști, jandarmi, personal din diverse instituții, asistenții sociali, persoanele cu atribuții în asistența socială de la nivelul comunelor, preoți, reprezentanți a mass-mediei etc. De asemenea, în cazul în care există o îndoială cu privire la veridicitatea unor fapte și, consecutiv, la oportunitatea semnalării, acest obstacol poate fi depășit prin comunicarea cu alți profesioniști. Metodologia mai prevede expres că, orice prezumție de pericol pentru copil trebuie să declanșeze un proces de semnalare către autoritățile abilitate, chiar dacă acesta nu se va confirma.



În acest context, **orice persoană fizică sau juridică poate sesiza D.G.A.S.P.C.**, să ia măsurile corespunzătoare pentru a proteja copilul împotriva oricăror forme de violență, inclusiv violență sexuală, vătămare sau de abuz fizic sau mental, de rele tratamente sau de exploatare, de abandon sau neglijență.

Prin art. 89 alin. 3 și art. 96 alin. 1 din Legea 272/2004, **angajații instituțiilor publice sau private** care, prin natura profesiei, intră în contact cu copilul și **au suspiciuni** asupra unui posibil caz de abuz, neglijare sau rele tratamente, **sunt obligați să sesizeze de urgență D.G.A.S.P.C.** în caz contrar, fapta constituind abatere disciplinară gravă sancționată potrivit regulilor prevăzute în Codul Muncii. Procedura de sesizare și de soluționare a sesizării de către D.G.A.S.P.C. este aceeași ca și în cazul sesizărilor făcute de copil. **Obligația de sesizare există și în sarcina cadrelor didactice** ale copilului, în baza art. 52 alin. 4 din Legea 272/2004, acestea având obligația de a referi centrelor județene de resurse și asistență educațională/Centrului Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională cazurile de abuz, neglijare, exploatare și orice altă formă de violență asupra copilului și de a semnală serviciului public de asistență socială sau, după caz, D.G.A.S.P.C., aceste cazuri, în caz contrar, fapta constituind abatere disciplinară gravă sancționată potrivit regulilor incidente în materie.

De asemenea, **personalul instituției de ocrotire are obligația de a sesiza inclusiv serviciului rezidențial** care găzduiește copilul. În cuprinsul Standardelor din Ordinul 21/2004, se menționează expres la Secțiunea XVII din Subcapitolul 5 că, **personalul care are suspiciunea sau identifică** situații de abuz, neglijare și exploatare a copilului, în cadrul serviciului rezidențial sau în afară, **are obligația de a le semnală la serviciul public specializat** pentru protecția copilului și de a înștiința coordonatorul Serviciului Rezidențial, precum și de a le înregistra. Personalul desemnat de către coordonatorul serviciului rezidențial, cu avizul serviciului public specializat pentru protecția copilului, poate asigura sau participa la evaluarea inițială a situației de abuz, neglijare și exploatare a copilului care a fost semnalată la serviciul public specializat pentru protecția copilului, și rezultatele acesteia se consemnează în fișa de semnalare obligatorie și evaluare inițială a situațiilor de abuz, neglijare și exploatare a copilului. Personalul care are suspiciunea sau identifică situații de abuz, neglijare și exploatare a copilului în care sunt implicați alți membrii ai personalului din serviciul rezidențial are obligația de a înștiința imediat coordonatorul serviciului rezidențial, care aplică legislația în vigoare. În situația în care coordonatorul serviciului rezidențial nu semnalează aceste situații la serviciul public specializat pentru protecția copilului în termen, personalul care a înștiințat coordonatorul are obligația efectuării acestei semnalări. Dacă este necesar, coordonatorul serviciului public specializat pentru protecția copilului anunță, după caz, salvarea, poliția și/sau procuratura.

**Sesizarea organelor penale de orice persoană fizică sau juridică, inclusiv de către angajații instituției de protecție,** se realizează prin denunț. Forma de sesizare prin denunț este facultativă, însă, în anumite situații ea este obligatorie. Angajatul D.G.A.S.P.C. sau cadrul didactic, care are calitatea de funcționar public, dacă ia cunoștință de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, are obligația să sesizeze organele de urmărire penală, în caz contrar fiind pasibil de săvârșirea infracțiunii constând în „Omisiunea sesizării”, faptă prev. și sancționată de art. 267 Cod Penal adoptat prin Legea nr. 286/2009). Omisiunea sesizării se referă doar la funcționari publici, care au sarcina să monitorizeze ce se întâmplă în centru, trebuie să sesizeze. Pentru că legea spune că trebuie să fie funcționar+fapta despre care afla să fie în legătură cu serviciul lor. Profesorii de la școlile de stat sunt funcționari publici iar, dacă un copil este abuzat atunci când ei sunt responsabili de ce se întâmplă la școală. Raspund penal dacă nu sesizează fapta.

De asemenea, **orice persoană, fizică sau juridică**, indiferent dacă se află în raporturi apropiate cu copilul, dacă ia cunoștință de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unui copil, **are obligația de a înștiința de îndată autoritățile**, în caz contrar fiind pasibilă de săvârșirea infracțiunii de „Nedenunțare”, faptă prev. și sancționată de art. 267 Cod Penal.

De asemenea, în Legea 272/2004 la art. 102 se menționează că, angajatorii instituției sau organizației care are în grijă copilul, au obligația să sesizeze de îndată organele de urmărire penală și să dispună îndepărtarea angajatului în cauză de copiii aflați în grijă sa, în cazul în care abuzul, neglijarea, exploatarea și orice formă de violență asupra copilului a fost săvârșită de către angajatul care, în baza unui raport juridic de muncă sau de altă natură, asigură protecția, creșterea, îngrijirea sau educația copilului, nerespectarea obligației constituind contravenție care se sancționează cu amendă. Totodată, în cuprinsul Standardelor din Ordinul 21/2004, se menționează expres la Secțiunea XXI din Subcapitolul 6 că, serviciul pentru protecția copilului de tip rezidențial are obligația de a informa, în scris, factorii direct interesați, cu privire la incidentele deosebite survenite în legătură cu protecția copilului, inclusiv o rănire sau vătămare importantă ori accident, în maximum 24 de ore de la producerea evenimentului.

Organul de urmărire penală se poate sesiza și din oficiu dacă află că s-a săvârșit o infracțiune pe orice altă cale decât cele în urma înregistrării unei plângeri sau a unui denunț. Procedura și drepturile copilului în calitate de persoană vătămată sunt aceleași și în aceste ipoteze de sesizare.

În ceea ce privește **rolul copilului** în cadrul procedurilor de soluționare a abuzurilor săvârșite față de el, Legea 272/2004 prevede expres la art. 29 faptul că un copil capabil de discernământ are dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește. În orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește, copilul are dreptul de a fi ascultat. Este obligatorie ascultarea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani. Cu toate acestea, poate fi ascultat și copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani, dacă autoritatea competentă apreciază că audierea lui este necesară pentru soluționarea cauzei. Dreptul de a fi ascultat conferă copilului posibilitatea de a cere și de a primi orice informație pertinentă, de a fi consultat, de a-și exprima opinia și de a fi informat asupra consecințelor pe care le poate avea opinia sa, dacă este respectată, precum și asupra consecințelor oricărei decizii care îl privește. În toate cazurile prevăzute anterior, opiniile copilului ascultat vor fi luate în considerare și li se va acorda importanța cuvenită, în raport cu vârsta și cu gradul de maturitate a copilului. Orice copil poate cere să fie ascultat iar, în caz de refuz, autoritatea competentă se va pronunța printr-o decizie motivată. Aceste reguli se aplică ținându-se cont și de dispozițiile legale speciale care intervin în funcție de specificul concret al procedurii.

De asemenea, copilul **parte vătămată în dosarul penal**, participă la ședința de judecată iar, dacă judecarea în ședință publică ar putea aduce atingere intereselor sale, la cererea procurorului, a părților ori din oficiu, judecătorul poate declara ședință nepublică pentru tot cursul sau pentru o anumită parte a judecării cauzei. Totodată, art. 93 alin. 4 din Cod procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010 stabilește expres că este obligatorie acordarea asistenței juridice gratuite a copilului prin avocat. Celelalte drepturi ale copilului în calitate de persoană vătămată sunt aceleași ca și în cazul majorilor, stabilite prin art. 81 Codul de procedură penală, cele mai importante fiind după cum urmează: dreptul de a propune administrarea de probe de către organele judiciare, de a ridica excepții și de a pune concluzii; dreptul de a formula orice alte cereri ce țin de soluționarea laturii penale a cauzei; dreptul de a fi informat cu privire la stadiul urmăririi penale; dreptul de a consulta dosarul; dreptul de a fi ascultat; dreptul de a adresa întrebări inculpatului, martorilor și experților; dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înțelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română.

În continuare, în Standardele din 27 iulie 2004 minime obligatorii privind centrul de primire în regim de urgență pentru copilul abuzat, neglijat și exploatat, aprobate prin Ordinul nr. 89 din 27 iulie 2004 emis de secretarul de stat al Autorității Naționale pentru Protecția Copilului și Adopție, se prevede că, atunci când în baza plasamentului în regim de urgență, copilul **este primit în cadrul centrului de primire în regim de urgență pentru copilul abuzat, neglijat și exploatat**, centrul de primire asigură un mediu corespunzător pentru intervierea

copilului de către personalul de specialitate din cadrul rețelei de intervenție și asigură înregistrarea documentelor care atestă prezența leziunilor și a altor consecințe ale abuzului, neglijării și exploatării, inclusiv prin fotografiere, precum și prin înregistrarea audio-video a interviurilor cu copilul în cursul evaluării detaliate și, după caz, a ședințelor de consiliere. Toate înregistrările, inclusiv fotografierea, se realizează cu informarea și acordul copilului, ținând cont de gradul său de maturitate.

3. *Tipuri de infracțiuni din categoria violenței împotriva copiilor în sistemul de protecție a copilului (inclusive prescrierea situațiilor de violență, rolul justiției restaurative, măsuri prevăzute în legislație)*  
*Characteristics of the crimes connected to different form of child abuse in institutional settings (type for reporting prescription), role of restorative justice, specific measure related to the context of the crime*

**În ceea ce privește infracțiunile contra vieții copilului instituționalizat,** Codul Penal incriminează infracțiunea referitoare la „*Determinarea sau înlesnirea sinuciderii*”, fapta fiind prevăzută și pedepsită de art. 191 din Codul Penal (prescurtat juridic prev. și ped.), iar dacă fapta a fost săvârșită față de un copil care nu a împlinit vârsta de 13 ani sau față de un copil mai mare de 13 ani care nu a putut să-și dea seama de consecințele acțiunilor sau inacțiunilor sale ori nu putea să le controleze, dacă sinuciderea a avut loc, aceasta are un regim sancționator mai sever. Infracțiunea privitoare la „*Uciderea din culpă*” prev. și ped. de art. 192 Cod Penal, precum și referitoare la „*Vătămarea corporală din culpă*” prev. și ped. de art. 196 Cod Penal conțin un regim sancționator mai sever dacă a avut loc „*ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități*”, cum este ipoteza în care a fost săvârșită de un angajat aflat în exercitarea atribuțiilor de muncă, fără a incrimina un regim sancționator derogator dacă fapta a fost săvârșită față de un minor, sau față de un copil instituționalizat. Infracțiunea privitoare la „*Lovirea sau alte violențe*” prev. și ped. de art. 193 Cod Penal, infracțiunea privitoare la „*Vătămare corporală*” prev. și ped. de art. 194 Cod Penal, precum și infracțiunea referitoare la „*Lovirile sau vătămarile cauzatoare de moarte*” prev. și ped. de art. 195 Cod Penal nu conțin un regim sancționator derogator dacă fapta este săvârșită față de un minor, sau față de un copil instituționalizat. În schimb, Codul Penal incriminează la art. 197, săvârșirea infracțiunii de „*Rele tratamente aplicate minorului*” prin care, în mod expres este sancționată fapta prin care se pune în primejdie gravă, prin măsuri sau tratamente de orice fel, a dezvoltării fizice, intelectuale sau morale a minorului, de orice persoană în grija căreia se află minorul.

**În ceea ce privește infracțiunile privind obligația de asistență a copilului instituționalizat în primejdie,** Codul Penal incriminează la art. 204 săvârșirea infracțiunii referitoare la „*Împiedicarea ajutorului*”, fără ca fapta să conțină

un regim sancționator derogator dacă a fost săvârșită față de un minor, față de copil instituționalizat, sau de către un angajat al instituției de ocrotire.

**În ceea ce privește infracțiunile contra libertății copilului instituționalizat,** săvârșirea infracțiunii de „*Lipsire de libertate în mod ilegal*” prev. și ped. de art. 205 Cod Penal este sancționată mai sever dacă este săvârșită asupra unui minor. Celelalte infracțiuni, inclusiv infracțiunea de „*Sclavie*” prev. și ped. de art. 209 Cod Penal, precum și cea de „*Supunere la muncă forțată sau obligatorie*” prev. și ped. de art. 212 Cod Penal nu conțin un regim sancționator derogator dacă săvârșită față de minor, sau față de un copil instituționalizat, sau de către un angajat al instituției de ocrotire.

**În ceea ce privește infracțiunile privitoare la traficul și exploatarea copilului instituționalizat,** Codul Penal incriminează expres infracțiunea referitoare la „*Exploatare (art. 182)* și „*Traficul de minori*”, fapta fiind prev. și ped. de art. 211 Cod Penal, iar dacă fapta a fost săvârșită prin abuz de autoritate, sau de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, aceasta are un regim sancționator mai sever, fără ca textul să incrimineze un regim sancționator derogator dacă fapta a fost săvârșită față de un copil instituționalizat. De asemenea, consimțământul minorului, victimă a traficului, nu constituie cauză justificativă. Codul penal incriminează și infracțiunea de „*Proxenetism*”, fapta fiind prev. și ped. de art. 213 Cod Penal, iar dacă fapta a fost săvârșită față de un minor, aceasta are un regim sancționator mai sever. Codul penal sancționează și infracțiunea de „*Folosire a serviciilor unei persoane exploatate*” faptă prev. și ped. de art. 216, fără a exista un regim sancționator derogator în cazul în care se săvârșește față de un copil instituționalizat.

**În ceea ce privește infracțiunile contra libertății și integrității sexuale a copilului instituționalizat,** infracțiunile de „*Viol*” faptă prev. și ped. de art. 218 Cod Penal, de „*Agresiunea sexuală*” faptă prev. și ped. de art. 218 Cod Penal, au un regim sancționator mai grav în situația în care faptele sunt săvârșite față de copil de către îngrijitor, reprezentantul legat, profesorul sau chiar medicul acestuia, precum și în cazul în care minorul nu a împlinit vârsta de 16 ani. Infracțiunea de „*Act sexual cu un minor*” faptă prev. și ped. de art. 220 Cod Penal, are un regim sancționator mai grav în situația în care fapta este săvârșită față de copil de către îngrijitor, reprezentantul legat, profesorul sau chiar medicul acestuia, precum și dacă fapta a fost săvârșită de un major care a abuzat de autoritatea ori influența sa asupra copilului și în cazul în care copilul nu a împlinit vârsta de 13 ani. Infracțiunea de „*Corupere sexuală a minorilor*” faptă prev. și ped. de art. 221 Cod Penal, are un regim sancționator mai grav în situația în care fapta este săvârșită față de copil de către îngrijitor, reprezentantul legat, profesorul sau chiar medicul acestuia. De asemenea, fapta nu se sancționează dacă diferența de vârstă nu depășește 3 ani.

Infracțiunea de „*Racolare a minorilor în scopuri sexuale*” prev. și ped. de art. 222 Cod Penal, nu conține un regim sancționator derogator dacă a fost săvârșită față de un copil instituționalizat.

**În ceea ce privește infracțiunile de serviciu săvârșite raportat la obligațiile de muncă pe care personalul le are față de copilul instituționalizat,** Codul Penal incriminează infracțiunea privitoare la „*Purtarea abuzivă*” prev. și ped. de art. 296 Cod Penal, din definiția acestei infracțiuni putându-se interpreta că este sancționată și întrebuițarea de expresii jignitoare față de un copil instituționalizat de către de către cel aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu. De asemenea, Codul Penal incriminează infracțiunea privitoare la „*Abuzul în serviciu*” prev. și ped. de art. 297 Cod Penal, din definiția acestui text legal putându-se interpreta că, se sancționează și fapta angajatului care are calitatea de funcționar public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, îngreșează exercitarea unui drept al unui copil instituționalizat ori creează pentru aceasta o situație de inferioritate pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA. Totodată, Codul Penal incriminează infracțiunea privitoare la „*Neglijența în serviciu*” prev. și ped. de art. 298 Cod Penal, din definiția acestei infracțiuni putându-se interpreta că este sancționată încălcarea din culpă de către un funcționar public, a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, dacă prin aceasta se cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unui copil instituționalizat.

**În ceea ce privește infracțiunile referitoare la sănătatea copilului instituționalizat, cum ar fi cele referitoare la zădărnicierea combaterii bolilor, contaminarea venerică, transmiterea sindromului imunodeficient dobândit (SIDA), falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse, traficul de produse sau substanțe toxice,** acestea nu conțin un regim sancționator derogator dacă fapta a fost săvârșită față de minor, sau față de un copil instituționalizat, de către un angajat al instituției de ocrotire, sau dacă a avut loc într-o instituție de ocrotire.

**În ceea ce privește infracțiunile care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială a copilului instituționalizat,** Codul Penal incriminează infracțiunea privitoare la „*Pornografia infantilă*” prev. și ped. de art. 374 Cod Penal, fapta neprevăzând un regim sancționator distinct dacă este implicat un copil instituționalizat, sau dacă se săvârșește într-o instituție de ocrotire. De asemenea, Codul Penal incriminează infracțiunea privitoare la „*Abandonul de familie*” prev. și ped. de art. 378 Cod Penal, prin această faptă fiind sancționată inclusiv părăsirea, alungarea sau lăsarea fără ajutor „*de către persoana care are obligația legală de întreținere, față de cel îndreptățit la întreținere*”, expunându-l la suferințe fizice sau morale, iar acțiunea penală se pune în

mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Infracțiunea nu conține un regim juridic distinct dacă a fost săvârșită față de un minor, sau față de un copil care din pricina abandonului a fost ulterior instituționalizat.

În ceea ce privește **prescripția răspunderii penale**, prin derogare de la regulile comune, în cazul infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale săvârșite **față de un minor**, termenul de prescripție începe să curgă de la data la care acesta a devenit major. Dacă minorul a decedat înainte de împlinirea majoratului, termenul de prescripție începe să curgă de la data decesului, potrivit art. 154 alin. (4) din Codul Penal iar, dacă a decedat înainte de expirarea termenului prevăzut de lege pentru introducerea plângerii prealabile, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare din oficiu.

Conform dispozițiilor art. 154 din Codul Penal, termenele de prescripție a răspunderii penale sunt: a)15 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 20 de ani; b)10 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani; c)8 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani; d)5 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de un an, dar care nu depășește 5 ani; e)3 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii care nu depășește un an sau amenda.

Cu titlu exemplificativ arătăm că, infracțiunea privitoare la „*Lovirea sau alte violențe*” din Codul Penal, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă și dacă se produc leziuni traumatice sau este afectată sănătatea copilului, a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani sau cu amendă, termenul de prescripție fiind așadar de 5 ani pentru ambele situații. Infracțiunea de „*Rele tratamente aplicate minorului*” din Codul Penal se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, termenul de prescripție fiind astfel de 8 ani. Infracțiunea cu privire la „*Traficul de minori*” se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, termenul de prescripție fiind așadar tot de 8 ani. Pedeapsa pentru această infracțiune este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când: a)fapta a fost săvârșită prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate, profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane, prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane; b)fapta a fost săvârșită de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu; c)fapta a pus în pericol viața minorului; d)fapta a fost săvârșită de un membru de familie al minorului; e)fapta a fost

săvârșită de către o persoană în a cărei îngrijire, ocrotire, educare, pază sau tratament se afla minorul ori de o persoană care a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului. În această ipoteză, termenul de prescripție este de 10 ani. Infracțiunea de „Viol” se sancționează cu închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, atunci când victima este un minor sau victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului ori, victima este rudă în linie directă, frate sau soră cu făptuitorul, termenul de prescripție fiind de 10 ani.

În ceea ce privește **măsurile care se dispun ulterior**, în instituțiile publice sau private, precum și în serviciile de tip rezidențial, publice sau private, care asigură protecția, creșterea, îngrijirea sau educarea copiilor, este interzisă expres prin art. 103 Legea 272/2004 angajarea persoanei împotriva căreia a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă pentru săvârșirea, cu intenție, a unei infracțiuni. Totodată, Legea 214/2004 la art. 90 obligă ca, reprezentantul legal al copilului, autoritățile publice și organismele private să ia toate măsurile corespunzătoare pentru a facilita readaptarea fizică și psihologică și reintegrarea socială a oricărui copil care a fost victima oricărei forme de neglijență, exploatare sau abuz, de tortură sau pedeapsă ori tratamente crude, inumane sau degradante, asigurând condițiile necesare pentru ca readaptarea și reintegrarea să favorizeze sănătatea, respectul de sine și demnitatea copilului. De asemenea, în cuprinsul Standardelor aprobate prin Ordinul 21/2004 se menționează expres la Secțiunea XVII din Subcapitolul 5 că, în situația copiilor abuzați, neglijați sau exploatați, serviciul rezidențial asigură accesul acestora la serviciile stabilite de serviciul public specializat pentru protecția copilului.

De asemenea, în cazul săvârșirii unor infracțiuni, se poate dispune de către judecător interzicerea exercitării, pe o perioadă de la unu la 5 ani, a unuia sau mai multora dintre următoarele drepturi ale făptuitorului: dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice; dreptul de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat; drepturile părintești; dreptul de a fi tutore sau curator; dreptul de a ocupa funcția, de a exercita profesia sau meseria ori de a desfășura activitatea de care s-a folosit pentru săvârșirea infracțiunii; dreptul de a ocupa o funcție de conducere în cadrul unei persoane juridice de drept public; dreptul de a se afla în anumite localități stabilite de instanță; dreptul de a comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracțiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori de a se apropia de acestea; dreptul de a se apropia de locuința, școala sau alte locuri unde victima desfășoară activități sociale, în condițiile stabilite de instanța de judecată.



4. *Tipurile de compensare prevăzute pentru copiii-victime ale violențelor, respective pentru adulții care au fost copii când au suferit victimizare. Oportunități prin justiție restaurativă.*

*Which kind of compensation for children victims of child abuse, what type of compensation for adults who suffered child abuse when they were children. The restorative justice.*

Atât copilul instituționalizat, cât și tânărul devenit ulterior adult, care a părăsit sistemul de protecție, are **dreptul să solicite acordarea de despăgubiri materiale și morale** pentru prejudiciul cauzat prin săvârșirea infracțiunii. Despăgubirile se pot solicita pe calea unei acțiuni civile în temeiul răspunderii civile delictuale, fie în cadrul dosarului penal deschis, fie în lipsa unui astfel de dosar penal deschis, sau dacă acesta s-a închis și nu s-a soluționat acțiunea civilă, în cadrul unui proces civil separat, utilizând regulile de drept comun. Când copilul este lipsit de capacitate de exercițiu, cererea se promovează în numele acestuia de către reprezentantul legal iar, copilul cu capacitate de exercițiu restrânsă, poate face cererea cu încuviințarea reprezentantului legal. Potrivit art. 92 alin. (1) din Codul de procedură civilă, procurorul poate porni orice acțiune civilă, ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor.

Drepturile la acțiune având un obiect patrimonial, spre deosebire de acțiunile privind apărarea unui drept nepatrimonial, sunt supuse **prescripției extinctive**. Regula este aceea că, termenul de prescripție pentru acordarea de despăgubiri este de 3 ani de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât și pe cel care răspunde de ea, potrivit 2528 alin. (1) din Codul Civil. Având în vedere că minorul va promova acțiunea fie prin reprezentantul său legal, fie cu încuviințarea acestuia, opinăm că dreptul la acțiune nu se naște pentru minorul fără capacitate de exercițiu, câtă vreme reprezentantul legal nu a cunoscut sau nu trebuia să cunoască atât paguba, cât și pe cel care răspunde de ea. În caz de rea credință manifestată de reprezentantul legal, opinăm că dreptul la acțiune s-ar putea naște la împlinirea vârstei de 18 ani, copilul putând cere chiar repunerea în termenul de prescripție, dacă a formulat cererea înainte de împlinirea unui termen de 30 de zile, socotit din ziua în care a cunoscut sau trebuia să cunoască încetarea motivelor care au justificat depășirea termenului de prescripție, potrivit art. 2522 din Codul Civil.

Prin excepție, Codul Civil la art. 2518 pct.2 prevede că, repararea prejudiciului moral sau material cauzat unei persoane prin tortură ori acte de barbarie sau, după caz, a celui cauzat prin violență ori agresiuni sexuale comise contra unui minor sau asupra unei persoane aflate în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința, este de 10 ani. Un aspect notabil, potrivit dispozițiilor art. 1394 din Codul Civil, în toate cazurile în care despăgubirea derivă dintr-un fapt supus de legea penală unei prescripții mai lungi decât cea civilă, termenul de

prescripție a răspunderii penale se aplică și dreptului la acțiunea în răspundere civilă. Drept urmare, pentru repararea prejudiciilor decurgând din infracțiunile contra libertății și integrității sexuale, săvârșite față de un copil instituționalizat, termenul de prescripție începe să curgă de la data la care acesta a devenit major.

Totodată, potrivit dispozițiilor art. 2532 pct. 2 din Codul Civil, prescripția nu începe să curgă iar, dacă a început să curgă, ea se suspendă între cei lipsiți de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă și cei pe care îi reprezintă, cât timp durează ocrotirea și socotelile nu au fost date și aprobate precum și în cazul copilului lipsit de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă, cât timp nu are reprezentant sau ocrotitor legal, în afară de cazurile în care există o dispoziție legală contrară.

În ceea ce privește **modalitatea de reparare a prejudiciului**, aplicabile sunt regulile de drept comun în materie, nu există regim derogator pentru situația copilului instituționalizat și a celui care a părăsit sistemul de protecție. Potrivit acestor reguli, prejudiciul se repară integral și pot acorda despăgubiri și pentru un prejudiciu viitor dacă producerea lui este neîndoielnică. Despăgubirea trebuie să cuprindă pierderea suferită de cel prejudiciat, cheltuielile pe care le-a făcut pentru evitarea sau limitarea prejudiciului. Dacă fapta ilicită a determinat și pierderea șansei de a obține un avantaj sau de a evita o pagubă, reparația va fi proporțională cu probabilitatea obținerii avantajului ori, după caz, a evitării pagubei, ținând cont de împrejurări și de situația concretă. Dacă prejudiciul are un caracter de continuitate, despăgubirea se acordă sub formă de prestații periodice. În caz de vătămare a integrității corporale sau a sănătății, poate fi acordată și o despăgubire pentru restrângerea posibilităților de viață familială și socială. În afară de aceasta, despăgubirea trebuie să acopere cheltuielile de îngrijire medicală și, dacă va fi cazul, cheltuielile determinate de sporirea nevoilor de viață ale celui păgubit, precum și orice alte prejudicii materiale. În caz de vătămare a integrității corporale sau a sănătății copilului, despăgubirea trebuie să cuprindă, după caz, echivalentul câștigului din muncă de care copilul a fost lipsit sau pe care este împiedicat să îl dobândească, prin efectul pierderii sau reducerii capacității sale de muncă. De asemenea, în Standardele din Ordinul 21/2004, la Secțiunea XX din subcapitolul 6 se menționează expres că, în cazul în care copilul a părăsit sistemul rezidențial în urma unor abuzuri, serviciul public specializat pentru protecția copilului stabilește măsurile și serviciile adecvate de protecție.

În ceea ce privește **taxa judiciară de timbru datorată** pentru soluționarea cauzelor, atât în cazul copilului instituționalizat, cât și în cazul adultului, sunt scutite de la plata taxei și acțiunile și cererile referitoare la despăgubirile civile pentru prejudiciile materiale și morale dacă acestea decurg dintr-o **cauză penală** în condițiile în care fapta cauzatoare de prejudiciu, la momentul săvârșirii acesteia, era prevăzută ca infracțiune. În ceea ce

privește despăgubirile solicitate pe calea unui **dosar civil**, conform Ordonanței de urgență 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, atât în cazul copilului instituționalizat, cât și în cazul adultului, sunt scutite de la plata taxei judiciare de timbru, stabilirea și acordarea despăgubirilor civile pentru pretinse încălcări ale drepturilor la viață și interzicerea torturii, prevăzute la art. 2 și 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994, cu modificările ulterioare. De asemenea, în aceeași Ordonanță la art. 7 se prevede că, acțiunile privind stabilirea și acordarea de despăgubiri pentru daunele morale aduse onoarei, demnității sau reputației unei persoane fizice se taxează cu 100 lei. La art. 140 din Legea 242/2004 se prevede că, cauzele care privesc aplicarea acestei legi sunt scutite de taxa judiciară de timbru.

Tot în acest context, în Legea nr. 211 din 27 mai 2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor se prevede că, se acordă consilierea psihologică gratuit, la cerere, pentru victimele tentativei la infracțiunile de omor și omor calificat, pentru victimele **infracțiunilor intenționate care au avut ca urmare vătămarea corporală a victimei, ale infracțiunilor de viol, agresiune sexuală, act sexual cu un minor și corupere sexuală a minorilor**, ale infracțiunii de **rele tratamente aplicate minorului**, precum și pentru victimele infracțiunilor de trafic și exploatare a persoanelor vulnerabile și ale tentativei la acestea. Consilierea se acordă de anumite *servicii de protecție a victimelor și reintegrare socială și de organizații (nu e clar de ce fel de organizații)* pe o perioadă de cel mult 3 luni, iar în cazul victimelor care nu au împlinit vârsta de 18 ani, pe o perioadă de cel mult 6 luni.

De asemenea, tot Legea 211/2004 prevede că, pentru aceleași categorii de victime, în anumite condiții, **statul oferă compensații financiare** care se asigură de la bugetul de stat prin bugetul Ministerului Justiției.

Compensația financiară se acordă victimei numai dacă aceasta a sesizat organele de urmărire penală în termen de 60 de zile de la data săvârșirii infracțiunii. Legea prevede însă o derogare, mai exact victimele care nu au împlinit vârsta de 18 ani, nu au obligația de a sesiza organele de urmărire penală cu privire la săvârșirea infracțiunii. Pentru minorul care nu știe de drepturile lui situația e în felul următor: Dacă e nevoie de plângere prealabilă (cum e pt viol), trebuie să depună plângerea prealabilă în termen de 3 luni de când află de săvârșirea faptei și ulterior, de la vârsta de 18 ani curg termenele de 1 an și de 3 ani pentru formularea propriei cereri de compensație, în funcție de ipotezele existente la art. 24 din Lege.

Dar, din nou, nu există derogare pentru plângerea prealabilă de 90 de zile (probabil se prezuma că reprezentantul legal își face treaba). Singura derogare e aceea că: în cazul în care făptuitorul este reprezentantul legal al copilului, termenul de 3 luni curge de la data numirii unui nou reprezentant legal și legea

prevede că acțiunea penală se poate pune în mișcare și din oficiu. Si la prescriptie sunt derogari dar, efectul lor este scăzut, daca nu este pentru plangerea prealabila.

Deci, derogare există doar pentru admisibilitatea cererii de acordare a compensației financiare, pentru punerea în mișcare a acțiunii penale fiind necesară în continuare formularea plângerii prealabile în termenul de 3 luni de la data la care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea infracțiunii, natura juridica a celor două termene fiind diferită.

**În cazul în care făptuitorul este cunoscut, compensația financiară poate fi acordată victimei dacă sunt întrunite următoarele condiții:** a) victima a formulat cererea de compensație financiară în termen de un an, termen care curge de momente diferite, în funcție de soluția dispusă de organul penal; b) victima s-a constituit parte civilă în cadrul procesului penal, cu excepția cazului în care s-a dispus clasarea; c) făptuitorul este insolubil sau dispărut; d) victima nu a obținut repararea integrală a prejudiciului suferit de la o societate de asigurare. Dacă victima s-a aflat în imposibilitate de a formula cererea de compensație financiară, termenul de un an prevăzut, acesta se calculează de la data la care a încetat starea de imposibilitate. În cazul în care instanța a dispus disjungerea acțiunii civile de acțiunea penală, termenul de un an prevăzut curge de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care a fost admisă acțiunea civilă. În cazul în care făptuitorul este necunoscut, victima poate formula cererea de compensație financiară în termen de 3 ani de la data săvârșirii infracțiunii, dacă făptuitorul este insolubil sau dispărut. Există însă o derogare utilă victimelor, dacă victima este un minor și reprezentantul legal al acestuia nu a formulat cererea de compensație financiară în termenele prevăzute, mai sus, aceste termene încep să curgă de la data la care victima a împlinit vârsta de 18 ani.

**Compensația financiară** se acordă victimei pentru următoarele categorii de prejudicii suferite de aceasta prin săvârșirea infracțiunii: cheltuielile de spitalizare și alte categorii de cheltuieli medicale suportate de victimă; prejudiciile materiale rezultate din distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a bunurilor victimei ori din deposedarea acestora prin săvârșirea infracțiunii; câștigurile de care victima este lipsită de pe urma săvârșirii infracțiunii. Cererea de compensație financiară și cererea privind acordarea unui avans din aceasta sunt scutite de taxa de timbru și pot fi formulate și de către organizațiile neguvernamentale care își desfășoară activitatea în domeniul protecției victimelor, dacă sunt semnate de victimă, cuprind datele esențiale și sunt anexate documentele prevăzute de lege.

5. *Aspecte critice privind suportul legal acordat supraviețuitorilor adulților pentru suferințele lor din copilărie.*

*Critical issues concerning the legal support to survivors of child abuse in residential settings. Potential gaps and opportunities.*

Recomandări privind situațiile în care copiii (din sistemul de protecție a copiilor, dar nu numai) sunt victimele infracțiunilor

Se recomandă să se reglementeze expres, următoarele aspecte:

- pentru categoriile de infracțiuni săvârșite față de un copil instituționalizat și pentru toate acțiunile copilului având ca obiect acordarea de despăgubiri materiale și morale, termenul de prescripție să curgă de la data la care acesta a părăsit sistemul de protecție, dacă dreptul nu a fost exercitat anterior și să se stabilească anumite plafoane de despăgubiri;
- acțiunile având ca obiect acordarea de despăgubiri materiale și morale promovate de adultul care a părăsit sistemul de protecție să fie scutite de la plata taxei judiciare de timbru;
- pentru soluționarea procedurilor judiciare având obiectele mai sus menționate să existe reguli procedurale speciale, cum ar fi: termenul de formulare a plângerii prealabile pentru punerea în mișcare a acțiunii penale să curgă de la data la care tânărul părăsește sistemul de protecție, dacă plângerea prealabilă nu a fost formulată anterior; să existe o probațiune mai largă și permisivă decât cea de drept comun; termenele de soluționare să fie foarte scurte; să se implice mai mult experți (psihologi, sociologi, etc);
- pentru soluționarea procedurilor judiciare având obiectele mai sus indicate, în Legea 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat – Republicată, să se reglementeze expres dreptul avocatului de a acorda consiliere, asistență și reprezentare juridică *pro bono* copilului sau adultului în cauză.
- Se recomandă amenajarea mai multor săli specializate pentru audierea minorilor de către instanțele judecătorești, pe teritoriul României, numărul acestor săli în prezent fiind mic.

Documente recomandate

<http://www.copii.ro/activity/child-protection-system/overview/?lang=en>.

## Referințe legislative

1. Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, ratificată de România prin Legea nr. 18/1990;
2. Convenția de la Lanzarote pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, ratificată de România prin Legea nr. 252/2010;
3. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994, cu modificările ulterioare;
4. Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului - Republicată;
5. Codul Civil adoptat prin Legea nr. 287/2009 - Republicat;
6. Codul de procedură civilă aprobat prin Legea nr. 134/2010 - Republicat;
7. Cod Penal adoptat prin Legea nr. 286/2009;
8. Cod procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010;
9. Standardele minime obligatorii privind serviciile pentru protecția copilului de tip rezidențial aprobate prin Ordinul nr. 21 din 26 februarie 2004;
10. Standardele din 27 iulie 2004 minime obligatorii privind centrul de primire în regim de urgență pentru copilul abuzat, neglijat și exploatat, aprobate prin Ordinul nr. 89 din 27 iulie 2004;
11. Standardele minime obligatorii pentru telefonul copilului, aprobate prin Ordinul nr. 177 din 16 decembrie 2003;
12. Legea nr. 211 din 27 mai 2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor;
13. Ordonanța de urgență 80/2013 privind taxele judiciare de timbru.